

Liever informele warmte of formele structuur?

Een studie naar de ervaringen van ouders met informele en formele steun met
betrekking tot de opvoeding

Bachelor Thesis

Celina Somai (S4083954)

Begeleider: Mw. Dr. P.R. Schreuder

Tweede beoordelaar: Mw. Dr. M.A. Veldman

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen

Jun 2023

Abstract

Parenting is a crucial and complex aspect of children's development, with parents playing a significant role. The social network of parents can serve as an important source of support in raising children. However, there is limited knowledge about parents' experiences regarding different forms of support.

Previous studies have shown that high levels of support from the social network have positive effects on parenting and child development. The social network can provide practical, emotional, and normative support.

Within the broader social context, a distinction is made between the formal and informal network of parents. The formal network consists of professionals and institutions that provide support through financial, informational, or tangible assistance. The informal network includes family, friends, and acquaintances who are not professionally involved with the family but can offer practical and emotional support.

This study employed a qualitative research design to explore parents' experiences with formal and informal support in the daily parenting practice. Semi-structured interviews were conducted with 21 Dutch parents, and a qualitative content analysis was performed on the interview transcripts. The data analysis involved deductive and inductive coding. The Constant Comparative Method was used to compare and analyze the interview data. The results provided insights into the experiences of parents with formal and informal support in parenting.

This study contributes to the understanding of the importance of social support for parents in their parenting role. It highlights the need to consider both formal and informal sources of support to enhance parenting practices and promote child development.

Inleiding

De opvoeding van kinderen is een cruciaal en complex onderdeel van hun ontwikkeling, waarbij ouders een belangrijke rol bekleden (Bornstein en Lansford, 2010). In het ecologisch procesmodel van Belsky (1984) komt naar voren dat ouderschap sterk wordt beïnvloed door drie aspecten: het psychosociaal functioneren van de ouder, kenmerken van het kind zelf en de bredere sociale context waarin de ouder-kindrelatie wordt opgebouwd.

Tevens kan de opvoeding een zeer uitdagende taak zijn voor ouders, die ook twijfels, zorgen en druk met zich meebrengt. Om deze taak succesvol te volbrengen kunnen ouders behoefte hebben aan steun en advies van anderen (Bucx en Roeters, 2011). Het sociale netwerk van ouders kan een belangrijke bron van steun vormen bij het opvoeden van kinderen. De bredere sociale context omvat alle mensen waarmee de ouders min of meer een duurzame relatie onderhouden. Hierbij blijkt niet het aantal mensen van belang, maar gaat het om een gevoel van verbondenheid: het gevoel ergens bij te horen en zich vertrouwd te voelen met andere mensen (Bartelink & Verheijden, 2015). Deze steun kan zowel in formele als informele vormen worden aangeboden. Er is echter nog weinig bekend over de ervaringen van ouders met betrekking tot deze verschillende vormen van steun.

‘It takes a village to raise a child’, luidt een Afrikaans spreekwoord over de opvoeding van een kind. Oftewel, een groot aantal mensen rondom het kind zijn van invloed om hen een veilige en gezonde omgeving te bieden, waarin zij optimaal kunnen ontwikkelen en ontdekken. Kortom, opvoeden gebeurt niet slechts door de ouders van een kind. Uit onderzoek van De Haan et al. (2015) blijkt dat ouders die zich meer gesteund voelen vanuit het sociale netwerk over het algemeen meer tevreden zijn met de opvoeding die zij hun kinderen bieden. Het sociale netwerk kan drie verschillende functies hebben: praktische ondersteuning, psychologische of emotionele

ondersteuning en een normatieve functie. (Baartman, 2013) Praktische steun betreft het beroep kunnen doen op een ander voor bijvoorbeeld oppas of om werk uit handen te nemen. Emotionele steun, zoals het bieden van slechts een luisterend oor of het geven van advies kan de kwaliteit van het opvoedend handelen beïnvloeden. Zo kan emotionele steun, stress en onzekerheid in de opvoeding verlichten en zelfs voorkomen. De normatieve functie omvat de voorbeeldfunctie die het sociale netwerk vormt voor een kind.

Verscheidene studies maken binnen de bredere sociale context onderscheid tussen het formele en informele netwerk van ouders (Bartelink & Verheijden, 2015). Het formele netwerk bestaat uit professionals en instanties die ouders doorgaans steunen door het bieden van financiële, informatieve of tastbare ondersteuning (Shepherd, 2020). Wanneer we spreken over het formele netwerk van ouder en kind gaat het vooral om de kinderopvang, het consultatiebureau en de school. Leraren en professionals kunnen ouders adviseren en ondersteunen bij het omgaan met opvoedingsproblemen en -uitdagingen, zoals gedragsproblemen bij kinderen, conflicten tussen ouders en kinderen, of financiële stress. Het informele netwerk betreft de mensen die niet beroepsmatig bij het gezin betrokken zijn, zoals familie, vrienden en goede kennissen. Het informele netwerk kan een ouder naast praktische steun, zoals oppas of een helpende hand, ook emotionele steun bieden, aangezien zij het dichtst bij het gezin staan. Dit kan bijvoorbeeld het tonen van aandacht, begrip of een luisterend oor zijn.

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat een hoge mate van steun uit het sociale netwerk van positieve invloed is op zowel het ouderschap als op de ontwikkeling van het kind (Bartelink & Verheijden, 2015; Belsky, 1984; De Haan et al., 2015). Zo blijkt dat ouders met een sterk ondersteunend netwerk beter in staat zijn om een positief opvoedingsklimaat te creëren en hun

kinderen op een warme en responsieve manier op te voeden (Piotrkowski et al., 1985). Ook kan het sociale netwerk een beschermende factor vormen voor zowel ouders als kinderen, wanneer het gezin te maken heeft met een hoge mate van stress of spanningen. Cobb (1976) stelt dat steun vanuit het sociale netwerk een blijk van waardering is ten opzichte van de opvoedingsspanning die ouders ervaren. Dit kan leiden tot het vergroten van de zelfredzaamheid van ouders. Tevens is uit onderzoek in de Verenigde Staten gebleken dat moeders die zich sociaal gesteund voelen zich competentere voelen dan moeders die dergelijke steun missen (Suzuki, 2010). Echter, er is weinig onderzoek gedaan naar het verschil in de ervaringen van ouders tussen informele en formele steunbronnen en de toepassing hiervan in de dagelijkse opvoedingspraktijk. De onderzoeksvraag die hieruit volgt luidt: *'Hoe ervaren ouders de formele en informele steun binnen de dagelijks opvoedingspraktijk van hun kinderen?'*

Methode

Onderzoeksdesign

Het onderzoeksdesign waarvoor is gekozen is kwalitatief onderzoek. Dit is het meest geschikte onderzoeksdesign om de onderzoeksvraag te beantwoorden, omdat dit type onderzoek zich richt op het verkrijgen van inzicht in ieders persoonlijke opvattingen en ervaringen. Het kwalitatieve onderzoek stelt de onderzoeker in staat om de complexiteit van menselijk gedrag en ervaringen te begrijpen (Denzin en Lincoln, 2005). Bovendien geeft kwalitatief onderzoek de onderzoeker meer contextuele informatie. Het doel van deze studie is het in kaart brengen van de ervaringen van ouders met betrekking tot formele en informele steun binnen de opvoeding. Om een antwoord te formuleren op de onderzoeksvraag worden een aantal interviews afgenomen waarna een kwalitatieve inhoudsanalyse op de transcripten wordt toegepast.

Het onderzoek maakt deel uit van een gezamenlijk onderzoeksproject naar de ervaringen van ouders met steun vanuit hun sociale netwerk. Door een groep van vijf studenten zijn interviews afgenomen. Binnen dit onderzoeksproject heeft elke student een eigen thema. De afgenomen interviews en daarbij horende transcripten zijn beschikbaar gesteld voor alle vijf studenten binnen dit onderzoeksproject.

Participanten en procedure

De participanten binnen dit onderzoek betreffen Nederlandse ouders met één of meer kinderen in de leeftijd van twee tot en met twaalf jaar, met uitloop tot maximaal zestien jaar. Iedere student heeft circa vijf respondenten geworven binnen haar eigen netwerk. In totaal betreft dit onderzoek 21 respondenten.

Uit het totaal aantal respondenten worden vijf respondenten geselecteerd. Van deze respondenten wordt het transcript gecodeerd om uiteindelijk een antwoord te formuleren op de

onderzoeksvraag. Alvorens het interview start, is de respondent uitgebreid geïnformeerd over het onderzoek, zoals te zien in bijlage 1. Daarnaast dient de toestemmingsverklaring te zijn ondertekend, welke terug te vinden is in bijlage 2. In de toestemmingsverklaring geeft de respondent toestemming voor het maken van een opname gedurende het interview. Voorafgaand aan het interview wordt de respondent op zijn/haar rechten gewezen. Zo mag de respondent ten alle tijde ervoor kiezen om te stoppen met de deelname. Ook wordt de anonimiteit van de deelnemers benadrukt. De data waarmee gewerkt wordt, is op geen enkele wijze te herleiden tot individuele deelnemers. De interviews zijn in de meeste gevallen face-to-face afgenomen; wanneer dit niet mogelijk was, zijn de interviews online afgenomen. Alle interviews zijn vervolgens aan de hand van de opnames getranscribeerd, waarna de opnames direct verwijderd zijn. De transcripten worden veilig opgeslagen volgens de richtlijnen van de faculteit GMW.

Hieronder vindt u een overzicht van de vijf respondenten die geanalyseerd zijn voor dit onderzoek.

	Geslacht	Burgerlijke staat	Aantal kinderen	Leeftijd focuskind(en)	Informeel en/of formeel
Respondent 1	Vrouw	Samenwone d met partner (vader van kinderen)	3	21, 18 en 15 jaar	Voornamelijk informeel, maar ook formeel
Respondent 2	Vrouw	Gehuwd	2	13 en 9 jaar	Voornamelijk informeel, maar ook formeel
Respondent 3	Man	Alleenstaand	2	15 en 10 jaar	Voornamelijk formeel, maar ook sporadisch

					informeel
Respondent 4	Vrouw	Samenwonen d met partner (vader van kinderen)	2	6 en 3 jaar	Voornamelijk informeel, maar ook formeel
Respondent 5	Vrouw	Gehuwd	2	7 en 4 jaar	Voornamelijk informeel, maar ook formeel

Meetinstrument

Om inzicht te verkrijgen in de ervaringen van ouders met betrekking tot het ontvangen van sociale steun, zijn semi-gestructureerde interviews afgenomen. Hierbij heeft iedere student dezelfde interview-leidraad gebruikt. Omdat binnen het interview de ervaringen van de respondenten centraal staan, bestaat er indien nodig enige ruimte om van de leidraad af te wijken. Deze interviewleidraad is gebaseerd op de literatuur over het onderwerp, gekoppeld aan de onderzoeksthema's van elk van de studenten. De interviewleidraad is terug te vinden in bijlage 3. Het interview is onderverdeeld in 5 hoofdthema's. Allereerst wordt de persoonlijke situatie van iedere respondent kort geschetst. Vervolgens wordt de respondent gevraagd naar advies of hulp bij de opvoeding binnen zijn/haar sociale netwerk. Zo wordt gevraagd naar de steun vanuit familieleden, maar ook naar de steun van vrienden. Het derde onderdeel van het interview is slechts van toepassing op alleenstaande ouders. Wanneer de respondent nog samen is met de ouder van zijn/haar kinderen, wordt dit onderdeel overgeslagen. Vervolgens wordt de respondent naar zijn/haar eigen ervaringen in de kindertijd. Ten slotte wordt de rol van sociale media in kaart gebracht als vorm van steun binnen de opvoeding.

Analyseplan

Binnen deze Bachelor Thesis wordt een kwalitatieve data-analyse uitgevoerd. Hierbij speelt interpretatie een zeer belangrijke rol. Er is op deductieve wijze gecodeerd (Kondracki, Wellman en Amundson, 2002). Dit houdt in dat er na het grondig doorlezen van literatuur en de afgenomen interviews een codeboom is opgesteld op basis van overkoepelende en steeds terugkerende elementen. Deze codes worden vervolgens in het programma Atlas.ti gekoppeld aan relevante fragmenten binnen de transcripten. Waar nodig werden op basis van de transcripten nieuwe codes gecreëerd en toegevoegd aan de codeboom, ook wel inductief coderen (Thorne, 2000).

Daarnaast is er gewerkt volgens de Constant Comparative Method (CCM) (Boeije, 2002). Gedurende het gehele proces is er constante vergelijking tussen, maar ook binnen de interviews gedaan. Van groot belang is dat de inhoud van de interviews en de betekenis die de respondenten hieraan geven centraal staan: wat, hoe vaak en door welke respondenten is iets genoemd. De belangrijke fragmenten zijn een code toegekend. Vervolgens is gekeken of deze codes overeenkwam met de huidige codeboom of dat de codeboom aangepast of zelfs uitgebreid moest worden. Wanneer je een nieuwe code aan de codeboom toevoegt, moeten de andere transcripten ook opnieuw worden bekeken. Wellicht kun je de nieuwe code ook aan dit transcript toekennen. De uiteindelijke codeboom is te vinden in bijlage 4.

Tenslotte zijn de resultaten en bevindingen geformuleerd.

Resultaten

In dit onderzoek ligt de focus op de ervaringen van ouders met betrekking tot informele en formele steun binnen de opvoeding van hun kinderen. Ook binnen de formele en informele steun kan onderscheid worden gemaakt tussen verschillende personen en/of instanties. De bevindingen uit de afgenomen interviews zullen in deze resultatensectie worden weergegeven.

Om een beeld te schetsen van de 5 gecodeerde transcripten: vier van de vijf respondenten was op moment van het interview nog in een liefdesrelatie of gehuwd met de ouder van haar kinderen. Deze vier respondenten waren allemaal vrouwen. Slechts één van deze vijf respondenten was een man, die niet langer samen was met de moeder van zijn kinderen. Hij stond voornamelijk alleen voor de opvoeding van zijn kinderen.

De resultatensectie is onderverdeeld in twee hoofdthema's: 'Informele steun' en 'Formele steun'. Onder 'informele steun' vallen vijf onderwerpen, namelijk: familie (waaronder ook de partner), vrienden, buurtgenoten, online gemeenschap en literatuur. Het thema 'formele steun' is onderverdeeld in drie subthema's. De drie onderwerpen zijn: onderwijsinstellingen, overheidsinstellingen en gezondheidszorginstellingen.

Informele steun

Informeel: Familie

Opvallend is dat alle vier respondenten die tot op heden nog samen zijn met de vader van hun kinderen, hun partner dan ook aanwijzen als de eerste persoon waarmee zij zaken rondom de opvoeding bespreken. Zo beschrijft één van de respondenten dit als: *'Hij is de eerste persoon met wie ik altijd overleg en andersom ook. Opvoeden doe je samen. Iedereen heeft niet voor niets een vader en een moeder, dus voor zover dat kan hoor je samen te werken en beslissingen ook samen*

te nemen.’. Tevens voelen zij zich allen gesteund door de partner in de opvoeding en geven zij aan beide verantwoordelijkheid voor de kinderen te dragen. Echter valt het op dat drie van de vijf respondenten aangeven meer verantwoordelijkheid te dragen voor de kinderen als moeder zijnde dan hun mannelijke partner. Eén van de respondenten geeft hiervoor als verklaring dat zij minder werkt. Hierdoor is zij meer met de kinderen dan haar partner en draagt zij uit praktische redenen meer verantwoordelijkheid binnen de opvoeding. Een andere vrouwelijke respondent geeft aan net iets meer verantwoordelijkheid te dragen dan haar mannelijke partner, enerzijds omdat zij ook meer thuis is dan haar partner, anderzijds noemt zij: *‘Ik denk dat de meeste moeders net iets meer verantwoordelijkheid dragen.’*

Dezelfde vier respondenten geven aan zelf vroeger een fijne jeugd en opvoeding te hebben gehad. Zij verwachten dat hun ouders zich vroeger ook gesteund hebben gevoeld tijdens de opvoeding. Hierbij werden door alle respondenten de familie als voornaamste steunbronnen aangewezen. Naast grootouders vormden ook ooms, tantes en andere familieleden op enige wijze een bron van steun. Ook vrienden werden aangewezen als steunbronnen, maar in aanzienlijk mindere mate dan familieleden. Niet alleen vormt de familie de voornaamste bron van steun, deze respondenten gaan met vragen of behoefte aan advies ook allereerst naar hun ouders, met name hun eigen moeder. Zij vertrouwen op de expertise van hun ouders, omdat hun ouders bovendien al vaker voor vergelijkbare situaties hebben gestaan.

Informeel: Vrienden

Alle vijf respondenten geven aan weleens met vrienden te spreken over de opvoeding van hun kinderen. Echter, zij wijzen allen vrienden niet aan als voornaamste bron van steun. De meeste respondenten geven aan de opvoeding met vrienden te bespreken, omdat zij of alles

bespreken wat er in hun leven speelt, waaronder dus de opvoeding, of omdat deze vrienden ook kinderen hebben en daarom vergelijkbare situaties meemaken. Dit is ook terug te zien in het volgende citaat:

‘Meer over wat we dan herkennen en beide meemaken met de kinderen en natuurlijk wat er in hun leven speelt, een beetje de dagelijkse dingen wel zeg maar, maar nooit dat ik echt uitgebreid met die vriendin dan over de opvoeding ofzo praat.’

Informeel: Buurtgenoten

Buurtgenoten worden door geen van de respondenten benoemd als bronnen van steun. Slechts één van de respondenten benoemt wel dat haar ouders vroeger steun kregen vanuit de burens. Zij vertelt: *‘Wij werden altijd wel gesteund, ja, door de familie, maar ook burens die altijd voor ons klaar stonden.’*

Informeel: Online Gemeenschap

Slechts één van de respondenten, de mannelijke respondent, geeft aan nooit steun online te hebben gezocht. De overige vier vrouwelijke respondenten geven allen aan weleens iets met betrekking tot de opvoeding opgezocht te hebben op internet. Zij hebben allen weleens de vragen waar zij mee zaten opgezocht op het internet.

Eén van de respondenten is actief geweest op ouder forums. Hierbij heeft zij zelf actief om hulp gevraagd, maar heeft zij ook anderen van steun voorzien. Zij zegt hierover: *‘Ik heb me zelfs toen geloof ik aangemeld bij één of ander online ouder forum waarop je met andere ouders kon communiceren die om wat voor reden dan ook online hulp zochten.’*

‘Nee, misschien ook niet voor iedereen nodig als je voldoende hebt aan het advies van je vrienden en familie. Maar ik had toen weinig vrienden met jonge kindjes, dus bij hen kon ik niet echt veel advies vragen. En ja, tuurlijk wel aan mijn ouders enzo, maar ik vond het ook wel

prettig, omdat via zo 'n forum te doen bij ouders die een beetje in hetzelfde schuitje zaten. Maar ik vond het ook gewoon interessant om allemaal te lezen hoor. En ik vond het ook wel leuk om mijn ervaringen te delen en een andere ouder zo weer te helpen zeg maar.'

De laatste vraag in het interview luidt: *'Stel: in uw vriendenkring is een stel dat binnenkort voor het eerst een kind krijgt. Zij vertellen aan u: "we hebben niet echt een goede band met onze families, maar dat geeft niet want we kunnen alles wat we willen weten opzoeken op internet". Wat zou uw reactie zijn?'*. Alle respondenten hebben geen negatieve houding ten opzichte van de online gemeenschap of het zoeken van online hulp. Wel benoemt één van de respondenten dat het internet je inderdaad goed op weg kan helpen, maar dat de steun van bekenden, ongeacht of het familie of vrienden betreft, heel waardevol kan zijn. Niet alleen omdat zij jou praktisch gezien in geval van nood kunnen bijstaan, maar ook omdat zij jouw persoonlijke situatie goed kennen en jou daardoor van passend advies kunnen voorzien.

Een andere ouder benadrukt wederom het belang van steun vanuit familie. Dit omdat zij het opzoeken op internet ervaarde als een informatiebron die haar alleen maar meer onzekerheid bracht in plaats van steun.

De respondent die zelf beweerde nooit gebruik van internet als hulpbron te maken, sluit internet niet uit als goede hulpbron voor andere ouders. Zo antwoordt hij op voorgaand genoemde vraag: *'Prima... Wat ik zo straks ook al zei. Papa of mama worden dat ben je in één keer en dan moet je er maar mee dealen. En als je daar om wat voor reden dan ook of wat voor manier dan ook hulp bij kan krijgen, van YouTube of weet ik veel al die al die toestanden. Ja, dan moet je dat zeker doen. Ja zeker. Ja, het is een gevoelskwestie, althans, zo ervaar ik dat.'*

Informeel: Literatuur

Eén van de respondenten geeft aan veel steun te halen uit literatuur. Zo leest zij veel boeken en artikelen die haar enige vorm van steun bieden. Hierbij kunt u denken aan tijdschriften waarin andere opvoeders hun problemen en visie delen, maar ook educatieve boeken over de opvoeding en ontwikkeling van jonge kinderen. Zij vertelt: *‘Ja, zelf vind ik het fijn om veel te lezen. Ik denk dat je daar echt veel van kan opsteken. Toen ik net moeder was, las ik bijvoorbeeld veel educatieve boeken. Ja, boeken waarin duidelijk werd uitgelegd hoe de ontwikkeling bij een jonge baby verloopt en hoe je hen bijvoorbeeld het beste in slaap krijgt en dag- en nachtritme enzo... Ja, iedereen kan naar de bibliotheek en daar is echt genoeg te leren voor iedere ouder.’*

Kortom, wanneer het gaat om informele steun, zien we dat veel respondenten allereerst terugvallen op familieleden voor steun. Zo gaan zij als eerste naar hun partner, wanneer beide ouders nog in een relatie zitten. Bovendien vormen voor veel ouders de grootouders een belangrijk vangnet binnen de opvoeding van hun kinderen. Vrienden daarentegen worden voornamelijk beschouwd als geschikte personen die je een luisterend oor kunnen bieden en jouw problemen kunnen erkennen. Echter fungeren in weinig gevallen vrienden als directe steun bron, tenzij de band met familieleden om welke reden dan ook verslechterd of geminimaliseerd is.

Formele steun

Formeel: Onderwijsinstellingen

Geen van de respondenten geeft aan de school van zijn of haar kinderen als directe bron van sociale steun te ervaren. Echter heeft de school bij het verwijzen van de respondent en haar zoon naar een overheidsinstelling wel enige steun geboden.

Eén van de respondenten geeft aan school geen goede ondersteunende factor te hebben gevonden binnen de opvoeding. Zo antwoordt hij, wanneer de interviewer vraagt of school een goede factor was die kinderen goed ondersteund of die hem advies gaven indien nodig: *'Nou, met R had ik dat helemaal niet'*. Bij één van zijn twee kinderen heeft de respondent school dus niet als goede ondersteunende factor voor zijn kind of hemzelf ervaren. Met de leerkracht van zijn andere kind vertelt hij wel enkele keren positief contact te hebben gehad.

Formeel: Jeugdzorginstellingen

Slechts één van de respondenten gaf aan te maken te hebben gehad met een aantal moeilijkheden in zijn jeugd. Deze respondent wijst zijn familie dan ook niet aan als voornaamste steunbron binnen de opvoeding van zijn kinderen. Hij geeft aan voornamelijk op zichzelf te vertrouwen sinds het wegvallen of minimaliseren van de steun van zijn voormalige partner. Echter valt deze respondent indien nodig terug op één goede vriend of bespreekt hij dit sporadisch met zijn broer. Bovendien ontvangt deze respondent informele steun vanuit een jeugdzorgorganisatie.

Bovendien was er nog één respondent die aangaf in overleg met haar partner en naar aanleiding van zorgen vanuit de leerkracht met haar oudste zoon vrijblijvend hulp te hebben gezocht bij een overheidsinstelling. Hierbij was echter niet het doel om de jongen te diagnosticeren. Zoals de respondent zelf zegt: *'Ik wilde absoluut niet dat mijn zoon op zo'n jonge leeftijd al een stempel zou krijgen die hij dan de rest van zijn leven bij hem zou dragen'*. Echter maakte zij zich wel enige zorgen om de gedragingen van haar zoon. Deze zorgen deelde zij met haar partner. Ook de leerkracht constateerde opvallendheden. Op aanbevelen van deze leerkracht, die dit in overleg met de school had besproken, heeft de respondent contact gezocht met een

overheidsinstelling. Hierbij was het doel niet achterhalen of de jongen een stoornis had, maar het uitsluiten van problemen en opvallendheden in de ontwikkeling.

Formeel: Gezondheidszorginstellingen

Binnen de verschillende vormen van formele steun valt op dat het grootste deel van de respondenten haar vragen en behoefte aan advies uitte op het consultatiebureau. Wederom geven alle vier vrouwelijke respondenten aan weleens enige vorm van advies te hebben gevraagd op het consultatiebureau. De achterliggende oorzaken lopen uiteen. Zo heeft de ene respondent gevraagd naar advies voor de woedeaanvallen van haar dochter, terwijl één van de andere respondenten zich zorgen maakte om het gewicht en voedingspatroon van haar dochter.

Daarnaast geeft één van de vrouwelijke respondenten aan tweemaal bij een psycholoog te zijn geweest voor zorgen om haar dochter om twee uiteenlopende redenen: *‘Eén keer omdat ze steeds een periode last had van hyperventilatie-aanvallen. En ook een keer eerder, omdat wij ons toen wat zorgen maakten over haar empathisch vermogen.’*

Bij beide respondenten is de formele steun bij gezondheidszorginstellingen op eigen initiatief gezocht. Deze respondent gaan voor steun in eerste instantie op zoek binnen hun eigen directe netwerk. Echter zoeken zij ook formele steun afhankelijk van de ernst van hun zorgen en de hardnekkigheid van het probleem.

Kortom, iedere respondent lijkt open te staan voor enige vorm van formele steun. Hierbij wordt formele steun vaak op eigen initiatief gezocht. Echter pas wel nadat eerst steun in eigen directe netwerk is gezocht. Bij het wegvallen of minimaliseren van de steun vanuit een partner of familieleden, wordt eerder gebruik gemaakt van formele steun dan wanneer de partner en familie nauw betrokken zijn.

Het consultatiebureau wordt door het grootste deel van de respondenten aangewezen als voornaamste formele bron van steun. Ieder geeft aan weleens steun of advies te hebben gevraagd op het consultatiebureau.

Conclusie

In dit onderzoek is gekeken naar de ervaringen van ouders met betrekking tot informele en formele steun binnen de opvoeding van hun kinderen. De onderzoeksvraag die hieruit volgt luidt: *'Hoe ervaren ouders de formele en informele steun binnen de dagelijks opvoedingspraktijk van hun kinderen?'*. Om een antwoord te kunnen formuleren op de onderzoeksvraag zijn interviews afgenomen en is een kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd. Voor dit onderzoek zijn vijf interviews gecodeerd en geanalyseerd aan de hand van de QUAGOL-methode.

Alle respondenten die nog in relatie zijn met de ouder van hun kinderen vallen allereerst terug op hun partner. Zij dragen veelal evenveel verantwoordelijkheid voor de kinderen en voelen zich gesteund door hun partner. Uit dit onderzoek blijkt dat vier van de vijf respondenten voornamelijk gebruik maakt van informele bronnen van steun. Hierbij wordt de familie aangewezen als voornaamste steunbron. De grootouders van de kinderen spelen hierbij een belangrijke rol. Ook wordt door de meeste respondenten over de opvoeding gesproken met vrienden. Echter zijn zij hierbij niet actief op zoek naar steun of advies vanuit deze vrienden, maar gaat het hierbij meer om erkenning en het kwijt kunnen van hun verhaal.

Om terug te komen bij de hoofdvraag: *'Hoe ervaren ouders de formele en informele steun binnen de dagelijks opvoedingspraktijk van hun kinderen?'* Uit dit onderzoek blijkt dat ouders veelal positieve ervaringen hebben met zowel informele als formele steun. Ouders die zelf een fijne jeugd hebben gehad en nog steeds fijn contact hebben met hun eigen familie blijken voornamelijk terug te vallen op hun familie wanneer het gaat om steun bij de opvoeding van hun eigen kinderen. Veel van de respondenten staan daarnaast open voor formele steun. Zo gaat een deel van de ouders zelf actief op zoek naar formele steun bij professionele instanties. Dit doen zij vaak pas nadat zij eerst steun hebben gezocht bij informele steunbronnen. Te

concluderen is dus dat ouders eerst vaak steun zoeken binnen hun eigen netwerk. Wanneer de problemen of opvoedingsvragen daarna blijven aanhouden, gaan zij voor steun naar formele instanties. Echter zijn vroegere ervaringen van de ouders zelf van grote invloed. Zo gaan ouders met minder fijne ervaringen uit hun eigen jeugd, minder snel op zoek naar steun binnen hun eigen netwerk.

Discussie

Allereerst zullen de verwachtingen voorafgaand aan dit onderzoek naast de literatuur worden gezet. Daarna zullen er aanbevelingen gedaan worden voor eventueel vervolgonderzoek. Ten slotte zullen we stil staan bij de sterke punten en de verbeterpunten van dit onderzoek.

Verscheidene onderzoeken tonen het belang van steun binnen de opvoeding aan (Bartelink & Verheijden, 2015; Belsky, 1984; De Haan et al., 2015; Piotrkowski et al., 1985; Suzuki, 2010). Bovendien tonen deze onderzoeken aan dat ouders een positieve en open houding hebben, met name ten opzichte van informele steun. Echter kunnen we uit dit onderzoek concluderen dat vrijwel iedere respondent een positieve en open houding heeft ten opzichte van ook formele steun. Echter zijn de context en de ernst van het probleem hier grote invloed op de keuze om actief op zoek te gaan naar formele steun.

Hoewel formele steun belangrijk kan zijn binnen de opvoeding en veel ouders hier voor open staan, lijkt formele steun minder prominent aanwezig te zijn in de dagelijkse opvoedingspraktijk van de ouders in dit onderzoek. Dit kan mogelijk te maken hebben met de afstand en formaliteit die ouders ervaren binnen deze formele steunbronnen. Ouders voelen zich mogelijk minder verbonden en vertrouwd bij deze bronnen, waardoor ze minder geneigd zijn om hier actief gebruik van te maken wanneer er een informeel netwerk beschikbaar is. Het vertrouwde gevoel en het gevoel van verbondenheid lijkt voor een ieder een cruciaal aspect om zich gesteund te voelen in hun rol als opvoeder.

Wanneer we met een kritische blik naar dit onderzoek kijken zijn er echter een paar minder sterke kanten binnen dit onderzoek. Zo betreft dit onderzoek een relatief kleine steekproef, namelijk 21 respondenten (N=21). Het is daarom niet mogelijk de resultaten en daaruit getrokken conclusies te generaliseren naar de gehele populatie, Nederlandse ouders met

kinderen van twee tot en met twaalf jaar. Daarom is een grotere steekproef in eventueel vervolgonderzoek dan ook wenselijk.

Bovendien zijn de interviews afgenomen door meer dan één onderzoeker. Zo zijn de interviews afgenomen door vijf studenten van de Rijksuniversiteit Groningen. Vooraf is er niet duidelijk afgestemd of gecontroleerd of iedere student op dezelfde manier interviewde. Het is dan ook niet gek dat de interviews variëren in duur. De ene interviewer heeft meer doorgevraagd en daarmee meer informatie verkregen dan de andere interviewer. Dit is natuurlijk ook afhankelijk van de openheid van iedere respondent. In eventueel vervolgonderzoek is betere afstemming tussen de verschillende onderzoekers van belang.

Een ander verbeterpunt is dat het onderzoek gebaseerd is op zelfrapportage van de respondenten. Subjectieve interpretaties of mogelijke vertekende herinneringen kunnen enigszins vertekende resultaten opleveren. Bovendien is er ook geen rekening met culturele en contextuele factoren die de ervaringen van ouders met betrekking tot steun mogelijk beïnvloeden.

Literatuur

- Baartman, H. (2013). Mulock Houwerlezing. Eigen kracht, daadkracht en de kracht van solidariteit (p. 27). Nederlands Jeugd Instituut.
- Bartelink, C., & Verheijden, E. (2015). Wat werkt bij het versterken van het sociale netwerk van gezinnen? Nederlands Jeugdinstituut. https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/Watwerkt_Sociaalnetwerkversterken.pdf
- Belsky, J. (1984). The Determinants of Parenting: A Process Model. *Child Development*, 55(1), 83. <https://doi.org/10.2307/1129836>
- Boeije, H. R. (2002). A Purposeful Approach to the Constant Comparative Method in the Analysis of Qualitative Interviews. *Quality and Quantity*, 36, 391-409. <https://rug.on.worldcat.org/oclc/5650309883>
- Bornstein, E., & Lansford, J. E. (2010). Parenting and child development: A commentary. *Journal of Family Psychology*, 24(2), 137–140. <https://doi.org/10.1037/a0019401>
- Bucx, F. en A. Roeters (2018). De gezinsagenda. In: A. Roeters (red.), *Alle ballen in de lucht. Tijdsbesteding in Nederland en de samenhang met kwaliteit van leven* (p. 102-120). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Cobb, S. (1976) 'Social support as a moderator of life stress'. *Psychosomatic Medicine* 38: 300–14
- De Haan, M. J., Hofland, A., Bucx, F., & de Roos, S. (2015). Steun van sociale netwerken.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage Handbook of Qualitative Research* (3rd ed., pp. 1-32). Sage Publications.

Kondracki, N. L., Wellman, N. S., & Amundson, D. R. (2002). Content analysis: Review of methods and their applications in nutrition education. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 34(4), 224-230.

Piotrkowski, C. S., Collins, W. A., & Hill, M. S. (1985). The impact of social support networks on parenting. *Child Development*, 56(2), 438-445.

Shepherd, D., Landon, J., Goedeke, S., & Meads, J. (2020). The Cold Shoulder or a Shoulder to Cry on? Mechanisms of Formal and Informal Social Support in the ASD Parenting Context. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 50(12), 4331–4343.

<https://doi.org/10.1007/s10803-020-04487-3>

Suzuki, S. (2010). The effects of marital support, social network support, and parenting stress on parenting: self-efficacy among mothers of young children in Japan. *Journal of Early Childhood Research*, 8(1), 40–66. <https://doi.org/10.1177/1476718x09345506>

Thorne, S. (2000). Inductive coding. *Qualitative Health Research*, 10(3), 405–414. <https://doi.org/10.1177/104973200129118453>

Bijlage 1: Onderzoeksinformatie voor respondenten

INFORMATIE OVER HET ONDERZOEK

VERSIE VOOR DEELNEMERS

“OPVOEDEN DOE JE SAMEN.... MAAR MET WIE?”

➤ **Waarom krijg ik deze informatie?**

U bent uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek omdat u ouder bent van één of meer kinderen in de leeftijdscategorie van 2 – 12 (14) jaar.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door studenten van de Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. Eindverantwoordelijke van het onderzoek is hun begeleidend docent, mw. dr. P.R. (Pauline) Schreuder

Het onderzoek vindt plaats in de periode april – juni 2023.

➤ **Moet ik meedoen aan dit onderzoek?**

Meedoen aan het onderzoek is vrijwillig. Wel is uw toestemming nodig. Lees deze informatie daarom goed door. Stel alle vragen die u misschien heeft, bijvoorbeeld omdat u iets niet begrijpt. Pas daarna besluit u of u wilt meedoen. Als u besluit om niet mee te doen, hoeft u niet uit te leggen waarom, en zal dit geen negatieve gevolgen voor u hebben. Dit recht geldt op elk moment, dus ook nadat u hebt toegestemd in deelname aan het onderzoek.

➤ **Waarom dit onderzoek?**

Alle ouders hebben wel eens vragen of twijfels over de opvoeding. Meestal delen ze die vragen met hun partner, familie of vrienden. Maar ouders kunnen met hun vragen ook terecht bij bijvoorbeeld het consultatiebureau, de kinderopvang of de huisarts. Verschillende mensen kunnen op die manier de ouders ondersteunen bij het opvoeden. Hoe ouders die steun ervaren, verschilt. Sommige steun is heel handig, andere steun juist niet. En soms krijgen ouders ook ongevraagd allerlei adviezen.

In dit onderzoek willen we zicht krijgen op wat voor steun ouders vragen en krijgen, van wie ze die steun vragen en krijgen én hoe ze die steun ervaren.

➤ **Wat vragen we van u tijdens het onderzoek?**

Eerst vragen we u of u toestemming geeft voor het onderzoek en voor het maken van een audio-opname van het interview. Deze opname wordt later uitgetypt (getranscribeerd). Daarbij worden alle namen van personen en plaatsen verwijderd, zodat niet meer herkenbaar is welke personen hebben deelgenomen aan het onderzoek.

Pas als u toestemming heeft gegeven, kan het interview beginnen. Het interview zal ongeveer 30 minuten duren.

Als u op enig moment niet meer verder wilt gaan met het interview, dan kan dat. U hoeft niet uit te leggen waarom u niet meer verder wilt gaan.

➤ **Welke gevolgen kan deelname hebben?**

We verwachten geen nadelen voor u als gevolg van het interview en de onderwerpen die aan bod zullen komen.

□ **Hoe gaan we met uw gegevens om?**

In één document wordt bijgehouden welk deelnemersnummer elke deelnemer krijgt. Dit is het enige document waarop uw naam te vinden is. Het document wordt bewaard in de beveiligde omgeving van de Faculteit GMW; daarbij worden de richtlijnen gevolgd die de Faculteit hanteert bij het opslaan van persoonsinformatie.

De audio-opnames worden na het uittypen weer gewist. De uitgetypte teksten van de interviews worden in een beveiligde omgeving opgeslagen volgens de richtlijnen van de Faculteit GMW.

Over dit onderzoek worden géén artikelen geschreven die in (wetenschappelijke) tijdschriften gepubliceerd worden.

➤ **Wat moet u nog meer weten?**

U kunt altijd vragen stellen over het onderzoek: nu, tijdens het onderzoek, en na afloop. Dit kan door de verantwoordelijke docent te e-mailen (p.r.schreuder@rug.nl) of te mailen of bellen met de student waarmee u de afspraak voor het interview hebt gemaakt.

Heeft u vragen/zorgen over uw rechten als onderzoeksdeelnemer of de uitvoering van het onderzoek? U kunt hierover ook contact opnemen met de Ethische Commissie Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen: ec-bss@rug.nl.

Als onderzoeksdeelnemer heeft u recht op een kopie van deze onderzoeksinformatie.

Bijlage 2: Formulier geïnformeerde toestemming

GEÏNFORMEERDE TOESTEMMING

“Opvoeden doe je samen..... maar met wie?”

- Ik heb de informatie over het onderzoek gelezen. Ik heb genoeg gelegenheid gehad om er vragen over te stellen.
- Ik begrijp waar het onderzoek over gaat, wat er van me gevraagd wordt, welke gevolgen deelname kan hebben, hoe er met mijn gegevens wordt omgegaan, en wat mijn rechten als deelnemer zijn.
- Ik begrijp dat deelname aan het onderzoek vrijwillig is. Ik kies er zelf voor om mee te doen. Ik kan op elk moment stoppen met meedoen. Als ik stop, hoef ik niet uit te leggen waarom. Stoppen zal geen negatieve gevolgen voor mij hebben.
- Ik geef hieronder aan waar ik toestemming voor geef.

Toestemming voor deelname aan het onderzoek:

Ja, ik geef toestemming voor deelname

Nee, ik geef geen toestemming voor deelname

Toestemming voor het maken van audio/video-opnames tijdens het onderzoek:

Ja, ik geef toestemming voor het maken van audio opnames van mij als deelnemer. Deze audio-opnames worden gewist zodra het interview is getranscribeerd.

Nee, ik geef geen toestemming voor het maken van audioopnames van mij.

Volledige naam deelnemer:	Handtekening deelnemer:	Datum:

Volledige naam aanwezige onderzoeker:	Handtekening onderzoeker:	Datum:

De aanwezige onderzoeker verklaart dat de deelnemer uitvoerig over het onderzoek is geïnformeerd.

U heeft recht op een kopie van dit toestemmingsformulier.

Bijlage 3: Interviewleidraad

Intro

Fijn dat u wilt meewerken aan dit interview. Ik zal eerst nog even kort uitleggen waar het om gaat, als het goed is, hebt u dit al kunnen lezen in de informatiebrief.

We doen dit onderzoek voor onze scriptie bij de opleiding Pedagogische Wetenschappen. De interviews gaan over uw eigen ervaringen bij het opvoeden – en dan vooral over welke mensen u om advies of tips vraagt. Soms geven mensen misschien ook wel advies zonder dat u daarom hebt gevraagd; advies is soms fijn om te krijgen, maar soms ook niet. De vragen in het interview gaan over al dit soort situaties.

Als u het goed vindt, maak ik een geluidsopname van het interview zodat ik het later kan uittypen.

Alle namen van personen zullen dan worden verwijderd en ook uw eigen naam wordt niet gebruikt. Vanwege de privacy worden de opnames en de uitgetypte transcripten alleen bewaard op de beveiligde omgeving van de Rijksuniversiteit Groningen.

De resultaten van dit onderzoek worden NIET gebruikt voor publicatie in de vorm van tijdschriftartikelen.

Mochten er vragen zijn die u niet wilt beantwoorden, dan slaan we die vraag over. Als u wilt stoppen met het interview, dan mag u dat op elk moment aangeven – en dan stoppen we.

Is dat duidelijk en gaat u hiermee akkoord? Zo ja, zou u dan dit formulier willen ondertekenen?

(het formulier weer innemen).

Dan zet ik de opname aan en gaan we beginnen.

START INTERVIEW

Nogmaals: fijn dat u wilt meedoen met dit interview. We stippen in dit interview een aantal onderwerpen aan, ik geef u even een overzichtje daarvan: zo kunt u zelf ook zien waar we zijn en wat er nog komt.

[geef overzicht].

De eerste vragen gaan over uw huidige gezin en het gezin waarin u bent opgegroeid.

1. Persoonlijke situatie

- Hoe is uw gezin samengesteld op dit moment? (partner? aantal kinderen?)
- Heeft u broers of zussen?
- Heeft uw partner broers of zussen?
- Hebben uw kinderen opa's en oma's?
- Hoe zou u in het algemeen het contact met de familie beschrijven? (bv. intensief, beetje oppervlakkig... Maar ook: positief / negatief / tussenin...)
- Hebt u veel vrienden? (wat vindt de respondent zelf)
- Praat u met uw vrienden wel eens over privé-dingen die u moeilijk vindt?

- Als u terugkijkt naar uw eigen opvoeding en het gezinsleven vroeger, hoe zou u dat beschrijven?
(*groot/klein gezin; familie dichtbij/ver weg.....*)

[maak hier wat notities van, komt namelijk terug bij vraag 4!]

2. Opvoeding: soms heb je anderen nodig

Kinderen opvoeden kan leuk zijn maar het is ook wel eens lastig en het is dus ook helemaal niet gek als je anderen om advies of steun vraagt.

- Kunt u een voorbeeld noemen van een situatie waarbij u om advies of tips hebt gevraagd?

De volgende vragen gaan over de verschillende personen uit uw omgeving die steun of advies bij de opvoeding kunnen geven. Sommige vragen zullen daarom een paar keer terugkomen.

2a: Partner

- Voor veel ouders is de partner dé eerste persoon om opvoedingszaken mee te bespreken? Geldt dat voor u ook? **Zo nee, ga door naar vraag 2b Zo ja:**
- Lopen u en uw partner in het algemeen tegen dezelfde vragen aan? Dus: een situatie waarin u beiden dacht: oei, dit is lastig? Voorbeeld?
- Zijn er situaties geweest waarin u onzeker was en uw partner helemaal niet? En andersom?

Niet alleen kun je tegen dezelfde soort vragen aanlopen – of juist heel andere – je kunt ook heel verschillend denken over hoe je ze oplost.

- Kunt u een voorbeeld noemen van een opvoedsituatie waarin u en uw partner het helemaal eens zijn (of: waren) over hoe u dat wilde aanpakken?
- Kunt u een voorbeeld noemen van een opvoedsituatie waarin u en uw partner echt andere ideeën hadden over hoe u dat wilde aanpakken?
- Voelt u zich in het algemeen gesteund door uw partner als het gaat om de opvoeding?
Waar zit dat dan in?
- Hoe is de verantwoordelijkheid voor de opvoeding op dit moment verdeeld tussen u en uw partner? (*is er een 50-50 verdeling, of doet de ene partner beduidend meer dan de andere...? En is dat prima zo, of liever toch anders...?*)

2b Grootouders

We gaan nu iets dieper in op de rol van de grootouders van uw kind/kinderen.

- Vraagt u uw ouders/schoonouders wel eens naar wat zij zouden doen in een bepaalde situatie?
- Of: vraagt u wel eens of zij ook zo'n situatie hebben meegemaakt en wat zij dan deden?

- Geven de grootouders ook wel eens ongevraagd advies? Voorbeeld: hoe ging dat dan?
- Wat vindt u daarvan? (bv. *toch wel praktisch; ik ervaar het als een inbreuk in mijn privé-leven; ik vind het niet prettig maar ik zeg er niks van*)
- Doorvragen: hoe zit dat met de andere grootouders (als die er zijn)?

2c Eigen broers en zussen (en/of van de partner)

- Bespreekt u de opvoeding van uw kinderen wel eens met uw broers of zussen? **Zo nee, door naar vraag 2d Zo ja:**
- Hoe gaat zo iets? (bv: *je begint gewoon te praten over alledaagse dingen en dan kom je ook op onderwerpen over je kinderen....*)
- Hebt u wel eens meegemaakt dat een broer/zus ongevraagd adviezen gaf of zich bemoeide met de opvoeding van uw kinderen? (zo ja: waar ging dat over en wat vond u daarvan? Wat deed u?)

2d Vrienden/kennissen

- Bespreekt u de opvoeding van uw kinderen wel eens met vrienden of kennissen? **Zo nee, door naar vraag 2e Zo ja, hoe gaat zo iets?**
- Geven vrienden/kennissen ook wel eens ongevraagde adviezen? (zo ja: waar ging dat over en wat vond u daarvan? Wat deed u?)

2e Consultatiebureau, kinderopvang, school, huisarts....

Tot nu toe gingen de vragen over steun/advies van mensen in uw eigen privé-omgeving, maar je kunt als ouder natuurlijk ook bij verschillende professionals terecht. U kunt dan denken aan het consultatiebureau, de kinderopvang, de school van uw kind of de huisarts.... En er zijn meer mogelijkheden.

- Bent u wel eens voor advies/vragen in gesprek gegaan met een professional?
- Waar ging dat over (als u dat wilt vertellen)?
- Hebt u wel eens ongevraagde tips of adviezen gekregen van een professional?
- Waar ging dat over en wat vond u daarvan?

(3. Gescheiden ouders)

U hebt aangegeven dat u gescheiden bent van uw partner die moeder/vader van uw kinderen is. Dat betekent dat de persoon die voor veel mensen het eerste aanspreekpunt is bij vragen over de opvoeding, bij u waarschijnlijk niet op die manier in beeld is. Klopt dat?

- Kunt u beschrijven hoe de opvoeding verliep vóór en na de scheiding? Zijn er dingen echt veranderd? Waar zit 'm dat in voor u? - *eigen doen en laten*

- *gevoelens van competentie, onmacht, onzekerheid.....of juist veel meer rust, overzicht - taakverdeling / balans tussen partners*
- Wat doe je als je het even niet meer weet? Waar zoek je steun of advies?
- Kun je daar een voorbeeld van geven?
- Heeft u het gevoel genoeg van die steun of advies te krijgen of blijft er nog een behoefte die niet ingevuld kan worden?

4. Vroeger

We gaan even terug naar de tijd dat u zelf opgroeide als kind. Bij vraag 1 hebt u al iets verteld over de gezinssituatie van vroeger. **[pak je aantekeningen erbij]**

- Hebt u het idee dat uw ouders er in die tijd alleen voor stonden, of was er steun vanuit familie of de buurt? Misschien hebt u daar wel eens verhalen over gehoord? (voorbeeld vragen)
- *Indien geen steun vanuit familie of buurt gekregen* → weet u of uw ouders hier wel behoefte aan hadden? Zo ja, in welke situaties?
- Weet u of uw ouders die situatie lastig vonden of juist prettig?
- *Wanneer sprake is van familie/buren die zich actief bezighielden met de opvoeding:* weet u nog hoe dat voor uzelf als kind was?
- In welke mate zijn uw ouders voor u een voorbeeld, als het gaat om de opvoeding? Zijn er dingen die u hebt overgenomen? Zijn er dingen die u juist zéker anders doet? En hoe reageren uw ouders (opa/oma) daarop?

5. Sociale media

Het laatste punt van dit interview: de rol van sociale media.

- Zoekt u wel eens op internet of op sociale media naar advies of steun over opvoedingszaken? (zo ja, kunt u een voorbeeld noemen?)
- Wat ziet u als voordeel van sociale media / internet? Wat ziet u als nadeel? (*eventueel doorvragen: leidt het wel eens tot méér onzekerheid of méér vragen?*)
- Stel: in uw vriendenkring is een stel dat binnenkort voor het eerst een kind krijgt. Zij vertellen aan u: “we hebben niet echt een goede band met onze families, maar dat geeft niet want we kunnen alles wat we willen weten opzoeken op internet”. Wat zou uw reactie zijn?

Daarmee zijn we aan het eind gekomen van dit interview.

Zijn er onderwerpen die u had verwacht maar die niet aan bod zijn gekomen? Wilt u daar nog iets over zeggen?

Dan zet ik de opname uit. Heel hartelijk bedankt voor uw deelname!

Bijlage 4: Definitieve codeboom - Sociale steun

- Formele steun
  - Onderwijsinstellingen
    - School
  - Gezondheidszorginstellingen
    - Consultatiebureau
    - Psycholoog
  - Jeugdzorginstellingen
    - Jeugdzorg
- Informele steun
  - Familieleden
    - Ouders
    - Grootouders
    - Broers en zussen
  - Vrienden
    - Vrienden van ouders
    - Kennissen
  - Buurtgenoten
    - Buren
  - Online gemeenschap
    - Ouder Forums
    - Social Media
  - Literatuur
    - Boeken
    - Tijdschriften

